

UDC 94(560:497.1)“1807“
281.911(560:497.11)“1807“

Недељко В. Радосављевић
Историјски институт
Београд
nedjo.radosavljevic@gmail.com
Мирјана О. Маринковић
Филолошки факултет
Београд
mmirjana@ptt.rs

Оригиналан научни рад
примљено: 1. јул 2012
прихваћено: 1. октобар 2012

ЈЕДНА ОСМАНСКА НАРЕДБА О ВОЈНОМ УНИШТЕЊУ СРБИЈЕ ИЗ 1807. ГОДИНЕ*

Сажетак: У раду је критички приређена и објављена наредба о војном уништењу српске устаничке државе, издата 13. јула 1807. Њен текст дат је на српском језику, затим транскрибован на савремени турски правопис, а на крају је приложен и снимак документа, који је кратко дипломатички и палеографски описан. У уводном делу указано је на неке особине садржаја овог писма. Његов аутор можда је био тадашњи велики везир, Челеби Мустафа – паша. Садржај писма указује на улогу коју је у преговорима са устаницима имала Васељенска патријаршија. Писмо је настало после великих српских војних успеха, и након што је задатак да сломи устанички отпор добио искусан командант, румелијски валија Хуршид – паша.

Кључне речи: Османско царство, Васељенска патријаршија, Србија, устанак, Хуршид – паша.

У Оријенталној архивској колекцији (Ориентална архивна колекција) Народне библиотеке Свети Кирил и Методиј (Св. Св. Кирил и Методиј) у Софији, Република Бугарска, под инвентарским бројем 7/57 чува се писмо чији се садржај односи на Први српски устанак, дипломатске радње Порте у циљу његовог мирног окончања у које је била укључена Васељенска патријаршија, и припреме да се Србија свеобухватном војном акцијом порази. Писмо је настало 13. јула 1807. по грегоријанском календару.¹ Ради се о оригиналном документу, а не о сачуваном концепту, што потврђује постојање печата на њему. Потписао га је *Мустафа, прах под ногама Поноса света*, како стоји у печату испод писма.² У овом случају могуће

* Рад настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под насловом *Европа и Срби (1804-1918): подстицаји и искушења европске Модерне (Ев. бр. 177031)*, који се реализује у Историјском институту у Београду.

¹ 6. цемазијелевела 1222. по муслиманском календару.

² *Понос света* и *Мустафа* су имена пророка Мухамеда. Није био редак случај да личности које су се звале *Мустафа* свом имену додају фразу *Прах под ногама Поноса света*, алудирајући на своју личну ништавност пред величином и његовим делима.

је да се ради о тадашњем великом везиру, Челеби Мустафа – паши, који је ту дужност вршио у време султана Мустафе IV³, сина Абдул Хамида I. Мустафа IV дошао је на престо само месец и по дана пре настанка писма, након што су јаничари уз помоћ јаке конзервативне струје свргли и затворили, а потом и убили реформског султана Селима III. Писмо нема уобичајену форму везирске заповести (бујурулдија), и настало је као наредба у посебним геополитичким околностима. Документ је добро очуван а његов садржај читак, јер нема значајнијих оштећења ни хартије ни текста.

Из садржаја ове наредбе не види се јасно коме је била упућена, али се у највећем делу односи на главнокомандујућег у рату са српском устаничком државом, румелијског валију Хуршид – пашу. Паша је нешто раније био послат да успостави ред у османској војсци која је у биткама са Србима доживела низ пораза, и на фронтима се налазила у лошем стању. С обзиром на то да је Хуршид – паша био у Нишу, најзначајнијем војном упоришту према Србији, није искључено да је прималац овог акта био неки од локалних санџакбегова (можда крушевачки или софијски), који су морали да војску снабдевају провијантом.

Писмо је настало у веома осетљивом тренутку како за ослобођену Србију, тако и за Османско царство. Српски проблем Порти је измакао контроли, а у Београдском пашалуку је 26. децембра 1806. у руке устаника пало и највеће утврђење, Београд.⁴ Последњи османски гарнизон, Ужице, капитулирао је 15. јула 1807. године.⁵ С обзиром на то да је Порта објавила рат Русији 12. децембра 1806⁶, српска устаничка војска била је велики проблем у њеној позадини, па је решење овог питања постало једно од османских државних приоритета.

До османске објаве рата Русији дошло је пре пада Београда, а након тога устаницима су од руске државе и војске већ почеле да стижу прве суме новца ради куповине оружја. И војници и официри Срби из хабзбуршке војне границе показивали су спремност да помогну своје сународнике у Србији.

Ово писмо – наредба садржи низ похвала које се односе на војничку способност Хуршид – паше, која је била неспорна, али и закључак да он, без озбиљне помоћи државе, са снагама којима располаже не може постићи потпун успех у умиревању Србије. Зато се примаоцу писма наређује да се прикупе сав новац и храна како би Хуршид – паши били стављени на располагање. У њему се помиње и опрема која је *беспотребно растурена* и коју треба *прикупити и употпунити*. То посредно указује на значајан степен дезорганизације настао након српских војних успеха током 1806.

³ Мустафа IV, османски султан од 29. маја 1807. до 28. јуна 1808, свргнут с престола од присталица убијеног Селима III, који су на власт довели његовог полубрата Махмуда II.

⁴ Радош Љушић, *Војед Карађорђе I*, Смедеревска Паланка 1993, 199.

⁵ *Историја Титовог Ужица I* (Р. Љушић), Титово Ужице 1989, 317.

⁶ Османска власт је, без договора са Русијом, на шта је била обавезна, збацила вазалне кнежеве Влашке и Молдавије с престола. Након тога, руска војска ушла је у Влашку и Молдавију. У ратној прокламацији, Османско царство набројало је све губитке које је претрпело од Русије у последњих 50 година. Ćedomir Popov, *Grđanska Evropa I (1770 – 1871), osnovi evropske istorije XIX veka*, Novi Sad 1989, 208 – 209.

У писму се, такође, помиње и неименовани митрополит, који је раније ишао српским издајницима и од њих се вратио, као и увид у хартије које је донео. То је још један прворазедни извор који потврђује да је османска држава озбиљно рачунала на Васељенску патријаршију као посредника у преговорима са српским устаницима. Она је била институција која је пред османским властима представљала целокупну православну хришћанску заједницу (милет), а та улога била је још израженија након укидања Пећке патријаршије 1766, и Охридске патријаршије 1767. године.⁷ Стога је она посредно била одговорна и за своје српске вернике који су пружали отпор османским властима, а чија је легитимна побуна против јаничарских узурпатора власти (дахије) из 1804. године већ одавно добила јасне одлике националне револуције и борбе за стварање независне државе.

На простору Београдског пашалука су након 1739. постојале две митрополије, Београдска и Ужичко – Ваљевска. Међутим, у тренутку настанка овог писма, београдски митрополит Леонтије Ламбровић отворено је био на страни устаника, док је ужичко – ваљевски митрополит Антим Зепос био у емиграцији, у Хабзбуршкој монархији, након што је такође претходно подржао устанак.⁸

Васељенска патријаршија није била у могућности да одбије налог Порте да буде посредник у преговорима са Србима. Та посредничка улога није била израз слободне и добре воље, већ активност строго контролисана од османских власти различитих нивоа, и трајала је готово колико и Први српски устанак. Тако је Патријаршија невољно постала један од дипломатских инструмената за окончање сукоба са побуњеном провинцијом, а поједини митрополити који су долазили као емисари из Цариграда нису у Србији увек примани с разумевањем. Устанички врх није увек схватао да улога како локалних митрополита, тако и цркве у целини, није била да подиже и помаже устанке, већ да врши духовну мисију и штити вернике представљајући их пред државним властима.

Идентитет митрополита који се у поменутом писму наводи решава други прворазедни извор, концепт настао у приближно исто време. Концепт је писан на листу хартије истог формата као и везирско писмо. У концепту је првобитно наведено да је у Србији био *ћустендилски митрополит*. Међутим, те две речи су прецртане, вероватно ради чувања информација, а уместо њих су написане две нове, које неодређено гласе *један митрополит*.⁹ Реч је, дакле, о мисији коју је извршио *ћустендилски* (бањски, коласијски, кратовски) митрополит.

Убрзо ће уследити нове дипломатске мисије, у којима су учествовали поједини митрополити Васељенске патријаршије. Већ у новембру 1807. године београдски митрополит Леонтије састао се са патријаршијским изаслаником, митрополитом Аксентијем, који је пренео обећање султана да ће, уколико изјаве

⁷ Недељко Радосављевић, *Православна црква у Београдском пашалуку 1766 – 1831, управа Васељенске патријаршије*, Београд 2007, 54 – 55.

⁸ Исти, *Шест портрета православних митрополита 1766 – 1891*, Београд 2009,

⁹ Концепт се чува у Оријенталној архивској колекцији у Софији, ОАК, 16/43

лојалност, Срби добити уређење какво желе. Митрополит Аксентије је, међутим, био протеран, а митрополиту Леонтију је чак прећено и смрћу.¹⁰

С обзиром на то да ова наредба садржи упутство да се има у виду садржај писама које је носио *поменути митрополит*, као и то да се даље говори о војним припремама, јасно је да устаници нису прихватили било какве предлоге који су подразумевали чвршћу везу Србије са Османским царством. У писму се истиче и то да се у престоници разматра *питање одласка и повратка митрополита из Србије*, али се то свакако односило на неку будућу мисију, можда баш ону коју је нешто касније извршио митрополит Аксентије.

Даљи садржај наредбе, међутим, доводи у питање искреност османских власти да мирним путем дође до решења проблема, и посредно указује да су мисије у којима су коришћени митрополити можда биле покушај дипломатског завањавања српских устаника. У њеном садржају се наводи да је Савет (Диван) одлучио да се *поступи по фетви*¹¹ која је већ раније донета, а која допушта да се Србија покори силом оружја. Поред тога, наводе се мере које треба предузети да би Срби, како се каже, *били натерани да моле за милост*. Казна за одметнуту провинцију требала је да буде врло сурова. У овом писму се јасно наређује да се *та скупина* [Срби] *уништи и сапре*, да им се имовина опљачка, да буду заробљени и да им се у ропство одведу жене и деца. Те мере су значиле готово биолошки нестанак народа.

Из садржаја наредбе види се да јој је претходила фетва шејх – ул – ислама, врховног верског ауторитета у држави и тумача шеријата, у којој се, поред прогласа светог рата, поданици који су отказали послушност султану стављају ван било какве законске заштите у операцијама њиховог покоравња, што је углавном чињено на две седмице. У том периоду војсци је било дозвољено да убија и поробљава становништво, пљачка имовину и спроводи друге мере одмазде, од којих је уништавање православних храмова била једна од најтежих.

Такве мере одмазде због устаничких покрета Срби су већ доживели. Због њих је крајем 17. и у првој половини 18. века дошло до депопулације предела западне и централне Србије, као и Косова и Метохије, а процес обнове становништва био је дуг, док је у Старој Србији демографска слика трајно промењена. Тако је било након почетка османске противофанзиве против Хабзбуршке монархије 1690¹², и у време хабзбуршко – османског рата 1737 –

¹⁰ Н. Радосављевић, *Православна црква у Београдском пашалуку 1766 – 1831, управа Васељенске патријаршије*, 108 – 109. Занимљиво је да је митрополит имао пуномоћ султана да Србима обећа да ће добити уређење у складу са њиховим жељама, ако изразе лојалност Османском царству. Р. Љушић, *Вожд Карађорђе 1*, 242 – 243.

¹¹ *Фетва* (арапски), правно решење или упутство како да се неко питање реши у складу са шеријатом. Фетве од највишег значаја издавао је врховни верски ауторитет у Османском царству шејх – ул – ислам. Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom – hrvatskosrpskom jeziku*, Sarajevo 1985, 281 – 282. Фетва на коју се ослања ово султаново писмо свакако је била издата од шејх – ул – ислама, и њоме је вероватно био проглашен свети рат, а одметнути поданици стављени ван било какве правне заштите.

¹² У време Великог бечког рата 1683 – 1699, хабзбуршка војска успела је да 1689. дође до Скопља, а у рату су јој се прикључили и бројни Срби. Након почетка османске противофанзиве и првог пораза хабзбуршке војске код Качаника 2. јануара 1690, због страха од одмазде покренута је прва Велика сеоба

1739.¹³ По окончању последњег рата између те две државе, вођеног од 1788. до 1791, Србе у Београдском пашалуку који су се одазвали хабзбуршком позиву на устанак од такве судбине спасила је амнестија предвиђена Свиштовским миром.¹⁴ Иако је на учеснике српске војне и политичке акције ова мировна одредба деловала недовољно и разочаравајуће, тек у поређењу са претходним искуствима, али и са османском одмаздом из 1813, може се увидети колико је она била значајна за опстанак народа.

Треба, такође, напоменути и то да је одлуке које се у овом писму – наредби односе на Србе, Османско царство примењивало углавном на своје побуњене хришћанске поданике, а знатно мање на заробљене војнике држава с којима је било у сукобу. Прекретница у османском држању био је Кримски рат 1853 – 1856, када су западни савезници Османског царства инсистирали да се заробљени Грузини из Руске војске не продају у робље.¹⁵ Међутим, никакав кодекс о вођењу рата није важио за војнике Кнежевине Србије у рату 1876 – 1878, у коме су рањеници и заробљеници готово по правилу убијани на најсуровије начине.

С обзиром на то каква је била ситуација на ратишту 1807, мере предвиђене у овој наредби било је готово немогуће остварити. Током 1806, у бици на Мишару, устаници су на дуже време онеспособили османску босанску армију, а румелијска војска није успела да пробије линије одбране код Делиграда. Године 1807. османска војска из Видина поражена је на Штубику и Малајници. Уласком Русије у рат устаничка Србија постала је и значајан војни чинилац у југоисточној Европи. Решење српског питања је, због тога, било приоритетно за Порту. Преговори о аутономији Србије које је у Цариграду 1806. водио српски изасланик Петар Ичко, имали су смисла до пада Београда, јер је устанички врх добро знао какви су војни потенцијали Османског царства, али након тога и контакта са Русима то више није било могуће.

Због српских војних успеха и руског ангажовања, ова везирска наредба имала је мало могућности да буде преточена у праксу. Порта се касније, под новим султаном Махмудом II (1808 – 1839), поново окренула дипломатским средствима, нудећи Србима нове уступке. Духовна лица Васељенске патријаршије у томе су такође учествовала. Заједно да видинским Мула – пашом, то је 1808. године чинио видински митрополит Дионисије, што је добар пример усклађеног деловања османских државних власти и Патријаршије.¹⁶ И касније, 1812, било је сличних

Срба, коју је предводио патријарх Арсеније III Црнојевић. *Историја српског народа III/1* (Рајко Л. Веселиновић), Београд 1993, 519 – 523.

¹³ У току рата 1737 – 1739. српски устанак је захватио све пограничне области, а подржао га је и врх Пећке патријаршије, укључујући и патријарха Арсенија IV Јовановића Шакабенту. Међутим, већ у јесен 1737. дошло је до хабзбуршких пораза, и још једне српске сеобе. У време османске реокупације Србије 1739, на том простору живело је само око 60.000 становника. *Историја српског народа IV/1* (Р. Л. Веселиновић), Београд 1986, 146 – 155.

¹⁴ Душан Пантелић, *Београдски пашалук после Свиштовског мира 1791 – 1794*, Београд 1927, 66.

¹⁵ Олга Тодорова, *Робската институција в България в периода на нейния залез*, Историческо бѣдеще XII – XIII, 1 -2, София 2008 – 2009, 108 – 109.

¹⁶ Ови преговори одвијали су се октобра 1808. у Голубињу код Пореча, у почетку без јасног знања Караџорђа и устаничког врха о чему се заправо преговара. У њима су, са српске стране, учествовали

активности. Те године је софијски назир¹⁷ Мехмед Решид – ефенди обавестио великог везира да је о српском питању добио мишљење зворничког митрополита, што је било веома важно будући да се радило о епархији која је била на граници са устаничком државом, и чији је један део био под устаничком контролом.¹⁸

Међутим, то што је замислио војног решавања српског питања 1807. била неостварива, а што се на Порти вероватно и знало, ниједног тренутка није значило одустајање од таквих идеја. Управо на такав начин поступило се када је 1813. угушен Први српски устанак. Потпуно уништење народа избегнуо је предајом појединих подручја, од којих је најзначајнија била она што је учинио кнез Милош Обреновић, командант града Ужица и Ужичке, Пожешке и Рудничке нахије, затим склањањем у збегове док не прође време дато османској војсци за пљачку и робљење, и избеглиштвом у суседну Хабзбуршку монархију, где су многи страдали од болести и глади.

У даљем тексту ово османско писмо – наредба дато је у целини, преведено на српски језик, затим транскрибовано на савремени турски правопис, и као снимак оригиналног документа. Значајније приређивачке интервенције нису вршене, јер је његов садржај довољно јасан, па за њима није било потребе. Идентификација појединих личности и места највећим делом је изнета у овом предговору.

ВЕЗИРСКО ПИСМО – НАРЕДБА

Његовој екселенцији, мом срећном, честитом, драгом највећем брату,

Чиста срца смо примили к знању садржај врлина пуне честите заповести и послате преводе који су стигли на своје одредиште. Оне садрже обавест о томе какав је донет царствујући хат- и-хумајун¹⁹ којим је Баб-и-хумајун²⁰ изложио ствар, након одлуке донете са члановима Савета, према којој је неопходно да се искористи моћ да се ратом и силом српски издајници приведу власти и поврате у поданство султана, као и то да је чврсто одлучено, имајући у виду садржај хартија које је носио са собом митрополит, који је раније ишао из Патријаршије српским издајницима и од њих се вратио, да се затражи људство и напише писмо с мишљу да речену скупину уведемо у ред.

Стефан Живковић – Телемах и београдски митрополит Леонтије, уз присуство руског изасланика Родофиникина. Након ове акције, митрополит Леонтије морао је да са Родофиникином привремено напусти Србију. Н. Радосављевић, *Православна црква у Београдском пашалуку 1766 – 1831, управа Васељенске патријаршије*, 108 – 109.

¹⁷ Назир (арапски), управитељ, надзиратељ, контролор. Škaljić, *nav. delo*, 489.

¹⁸ . Софијски назир, такође, пише и да је наредио да се о свему обавесте и суседни митрополити, како би могли дати своје мишљење и деловати на терену, вероватно ради мирне предаје. Писмо је физички веома оштећено и тешко је читљиво. Из њега се не може видети датум када је настало, али се то десило вероватно након склапања руско – османског мировног уговора у Букурешту те године. *Софија 1812, Софијски назир великом везиру*, ОАК 17/74.

¹⁹ Хат – и – хумајун (арапски, персијски) свечана повеља султана, ферман, указ. Škaljić, *nav. delo*, 320.

²⁰ Прва врата дворца Топкапи, İ. Ortaylı, *Osmanlı Sarayında Hayat*, İstanbul 2008, 35.

Кад је о истој ствари реч, јасна је одлучност да се Србима узврати тако да моле за милост. Сходно томе да је очигледно да дужност налаже да се силином и снагом Османског царства Срби учине султановом рајом, ми смо с наше стране написали нарочите дописе његовој екселенцији Хуршид – паши, румелијском валији и главнокомандујућем у српској ствари. Могуће је да је веома близу да се у престоници на миран начин реши питање митрополитовог одласка и повратка са српске стране. Али ствар се не ублажава са таквим мишљењем. У складу са раније донетом часном фетвом о реченој скупини, писано је да се уложу сви напори да се униште и сатру, да им се имовина опљачка, да буду заробљени и да им се у ропство одведу жене и деца. Иако је јасно и извесно да речени паша неће жалити труда у вршењу своје дужности у овом послу, што потврђују пре и после свега његово мушко достојанство и стални самопрегор, овако хитна хартија неће бити довољна да се посао обави. Као што Вам је раније писано, да би речени паша ојачао своју власт и подигао њен углед, ограничен је подршком узвишене државе која му је са свих страна потребна: Имајући у виду време и стање, потпуно је очигледно да ће употреба војске и проналажење хране зависити од новца.

Наше пријатељско писмо упућено Вам је с мишљу да се постарате да се за овај посао око Ниша ових дана припреми и пошаље сав новац, осим оног од султана, што налажу Ваше лично достојанство и наша ранија преписка, као и да порадите да се хитно прикупи и употпуни беспотребно растурена опрема. Кад, ако Бог да, буде стигло, и примите га к знању, надамо се да ћете поступити као што је написано.

6 цемазијелевел 1222²¹

Печат: Мустафа, прах пред ногама поноса света

ВЕЗИРСКО ПИСМО – НАРЕДБА (ТРАНСКРИПЦИЈА НА САВРЕМЕНИ ТУРСКИ ЈЕЗИК И ПРАВОПИС)

- 1 – Benim saâdetlü mekremetlü meveddetlü karındaş-ı a'zam hazretleri,
- 2- Mukaddemâ Patrikhânedен Sırlu havenesine gidup avdet eden mitropolidin hâmil olduđu
- 3 – evrâk-ı meâline nazarан tâife-i mesfûreye bundan sonra size nizâm verelim diyü adam istemek ve mektûb yazmak
- 4 – gâyet makarr olup harben ve darben taht-ı raiyyete idhalleri çâresine sarf-ı makderet kılınmak
- 5 – lâzım gelmiş olduđu müzâkere erbâb-ı şurâ ile karâr-gîr oldukdan sonra keyfiyyet ve Bâb-ı hümâyûn
- 6 – dahi arz ve ifâde olunarak ol bâbda ne güne hatt-ı hümâyûn-ı şâhâne şeref-efzâ sudûr
- 7 – olduđu ifâdesini mutazammın bu def'a resîde-cây vürûd olan kaime-i şerîfeleri
- 8 – mezâyâsı ve gönderilen tercemeler meâli rehîn-i itlâ-yı hulûs-veri olmuşdur. Fî nefis-il-amr
- 9 – bundan sonra Sırlu'ya idâne sûret-i istîmân bi-l-vücûh makarr ve bunların zed ve celâdet-i
- 10 – saltanat-ı seniyye ile harben ve darben taht-ı raiyyete idhâlleri çâresine bakılmak vâcibât-ı
- 11 – umûrdan idüğü zâhir olduğuna binâen bu bâbda Rûm İli vâfisi ve Sırp maslahatı seraskeri
- 12 – Hürşid Paşa hazretlerine tarafımızdan mahsûs tahrîrât yazılıp mitropolidin Sırlu
- 13 – tarafına azîmet ve avdeti cihetle şâyed maslahat silmen âstânede buyrulmak üzeredir

²¹ 13. јул 1807. по грегоријанском календару.

- 14 – zannile işi gevşenmeyup tâife-i mersûme haklarında mukaddemâ sâdir olan fetvâ-yı şerîf
- 15 – mücebine bundan böyle dahi kahr ve izmihlâl ve igtinâm-ı emvâl ve seby ve istirkak-ı evlâd ve iyâllerine
- 16 – sarf-ı makdûr eylemesi tahrîr kılınmış olmağın müşâr-ileyhin lâzime-i me'mûriyyetini icrâya sarf-ı sa'y
- 17 – ve gayret edeceđi bu maslahatda evvel ve âhır zuhûra gelen hamiyet-i merd-âne ve ikdâmât-ı cân-sipârânesi
- 18 – edillesiyle meczûm ve âşikâr ise dahi maslahatın matlûb üzere rû'yeti böyle fevrî kâğıt ile
- 19 – yetmeyup bundan akdemce savb-ı destûrîlerine yazıldığı üzere müşâr-ileyhine yazıldığı üzere müşâr-ileyhin takviyeye erz-i
- 20 – iktidâr için ez her cihet muhtâc olduđu i'ânet-i devlet-i aliyyenin icrâ' ve ikmâlîne munhasır ve vakit
- 21 – ve hâle nazaran asker kullanmak ve zahîre bulmak akçeye tevakkuf edeceđi emr bâhir olmakla hemen
- 22 – cenâb-ı destûrîleri dahi hamiyet-i zâtiyyeleri iktizâsı ve mukaddemce vâki' olan iş'ârâtımız
- 23 – muktezâsı üzere işbu Niş maslahatıçün bu günlerde rikâb-ı hümâyûndan başkaca külliyetlü akçe
- 24 – tertîb ve irsâli ve sâir bilâ maslahata müteferri' olan mevâddan dahi serî'an istihsâl ve ikmâlî
- 25 – husûsuna sarf-ı himmet buyurmaları siyâkında kaime-i meveddet tahrîr ve ferstâde-i nâdî-i saâdet-masîrleri
- 26 – kılınmışdır. İn-şâ'-Allahü-teâlâ lede-l-vusûl keyfîyyet ma'lûm-ı saâdetleri buyuruldukda ber-vech-i muharrer
- 27 – harekete himmet buyurmaları me'mûldür.

6 CA [1]222

Mühür: Hâk-i pâ-y-i Fahr-ı âlem Mustafâ

م. حاتمو مکتوبو مودندو قزلباشلارغا حاتمو
مقدما بولمقانده دن صرلو خونه سته کیدوب مودون ایدن منج بولمک حاتمو
اوداق مانده نغلا طایفه مسعودیه بولمک نظام ویه لم هر ادراسخک وکتوب یازدی
غایت مضرا وویب حریا وضریا تحت رعیتنه اذخالی کجده سته صرف مقصد قلمند
لوزمکیش اولدیغی مذکوره ایداب شعدا اینه قرار کیر اولد قلمکده کجیت و ایدر
دی عرض و اناده اولد و نه رف اوجایب کجونه خط هم ایدن شاهه شرف اولدی صرلو
اولدیغی انادای منضم بود قومه و سید جای و درود اولد و تاغده سرفه یی
فریادی و کوندر یون ترجمه لرمانی دهیون المنع فلوسوری اولد و قلمند
بوزمکده صرلو یه اناه صورت استرام بالوجوه مضر دیونلرک زود جلوت
سلطنت سته اینه حریا وضریا تحت رعیتنه اذخالی کجده سته باقیق واجبات
امودون ایدمک ظاهر اولدیغی نایب یویایب و علی بابسی و صرلی میسکی
خود سیدنا حریا وضریا طایفه کجیون مکتوب کجیون حریرت یازیلوب منج بولمک و ایدر
طایفه حریرت و عودنی کجیون مکتوب کجیون سلا استانه ده بعدیک اوزده در
قلمده ایسی کجیون طایفه مسعودیه حقیق مقدما صادر اولد و ایدر
بجکجه بوزم بوزدی قیر و مکتوب و غنایم اموال کجیون ستر قاف اولد و ایدر
صرف مقدور ایسی قلمند اولغایب مشا ایدمک لوزمه و ایدر منج و اقدامات حاتمو ایسی
و غیرت ایدمک بولمک اولد و غیر طایفه کجیون حریرت اوزده زوق بوزم قومی کجیون
اولد سله کجیون و اشکارا ایدر مکتوب کجیون مطلوب اوزده مشا ایدمک بقوه ایسی
تیمیر بوزم ایدر مکتوب حاتمو ایسی اعانت دولت ایدمک ایدر و ایدر کجیون
اقدام کجیون ایدر مکتوب حاتمو ایسی اعانت دولت ایدمک ایدر و ایدر کجیون
و ایدر نظر عسکری کجیون و ایدر مکتوب حاتمو ایسی اعانت دولت ایدمک ایدر و ایدر کجیون
بناجیه سیدمک دی حمت زایه و ایدر مکتوب کجیون و ایدر مکتوب حاتمو ایسی اعانت دولت ایدمک ایدر و ایدر کجیون
مقتضای اوزده اشکوری مکتوب کجیون بولمک ایدر و ایدر مکتوب حاتمو ایسی اعانت دولت ایدمک ایدر و ایدر کجیون
تریب و رسالی و سایر مکتوبه مکتوب اولد و ایدر مکتوب حاتمو ایسی اعانت دولت ایدمک ایدر و ایدر کجیون
مکتوبه صرف همت ایدمک سانس تاغده مودت تحریر و فرستاده ناری مکتوب
قلمند در ایسی انکالی درغایب کجیت معلوم حاتمو ایسی ایدر و ایدر کجیون
حکمت همت ایدمک ماکولدر

Везирско писмо – наредба из 1807, снимак

Извори и литература:

Извори:
ОАК Софија, 7/57, 16/43, 17/74.

Литература:

Историја српског народа III/1, Београд 1993.

Историја српског народа IV/1, Београд 1986.

Историја Титовог Ужица I, Титово Ужице 1989.

Љушић, Радош, *Вожд Карађорђе I*, Смедеревска Паланка 1993.

Пантелић, Душан., *Београдски пашалук после Свиштовског мира 1791 – 1794*, Београд 1927.

Popov, Sedomir, *Grđanska Evropa I (1770 – 1871), osnovi evropske istorije XIX veka*, Novi Sad 1989

Радосављевић, Недељко, *Православна црква у Београдском пашалуку 1766 – 1831, управа Васељенске патријаршије*, Београд 2007,

Радосављевић, Недељко, *Шест портрета православних митрополита 1766 – 1891*, Београд 2009.

Тодорова Олга, *Робската институција в Българија в периода на нейния залез*, Историческо бѣдеще XII – XIII, 1 -2, София 2008 – 2009, 85 – 141.

Škaljić, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom – hrvatskosrpskom jeziku*, Sarajevo 1985.

NEDELJKO V. RADOSAVLJEVIĆ
MIRJANA O. MARINKOVIĆ

AN OTTOMAN ORDER ON THE MILITARY DESTRUCTION OF SERBIA FROM 1807

Summary

During the war against the rebellious Serbian state, the Ottoman Empire tried to resolve the issue of Serbia in various ways, including diplomatic efforts, and the use of force. One of the letters, written on 13 July 1807, in the office of either Grand Vizier or another high-ranking official of Porta who had the vizier rank, indicated how the Ottoman authorities acted that year in order to conquer Serbia. The letter was critically arranged, along with the Serbian translation and transcription to the contemporary Turkish spelling. This resource contained information about an unsuccessful mediating mission of a Metropolitan of the Ecumenical Patriarchate, as well as on the decision to stop the uprising by force. Comparing it with other sources, it could be concluded that the Metropolitan was the Bishop of Ćustendil. As anticipated military measures were concerned, they were very cruel: enslavement of all vassals who abandoned him, looting and destroying their property. However, this proclamation could not be realized because in 1806 and 1807, Serbian uprising army won a series of victories over the Ottoman army. Then, Porta again turned to diplomatic means, but in 1813, the military solution was fully in accordance with the proclamations from this letter.

Keywords: Ottoman Empire, the Ecumenical Patriarchate, Serbia, uprising, Hurshid - Pasha.